

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

4. An hoc præceptum obliget sub mortali? Et notatur, quod quamvis omissio correctionis de mortalibus ex genere mortalis sit, potest fieri venialis ex imperfectione actus, & possit aliquando omitti. ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

eius spirituales; nulla enim maior miseria excogitari potest, quam peccatum, quod eum priuat spirituali, & aeterna beatitudine, & reddit eum Dei inimicum, & reum aeterni supplicij. Quare si erogare stipem indigenti est actus honestus, & virtutis, quo pellitur famas corporalis, potiori iure erit correctio fraternalis, qua peccatum expellitur ab anima. Vnde recte Aristot. 9. Ethicor. cap. 9. inquit, Pravam amicum corrigendum esse, ac magis iuuandum in moribus, quam in pecuniis, dissoluendamque amicitiam, si negligat correctionem.

RESOL. II.

Ad quam virtutem spectet Correctio Fraternalis? Ex p. 7. r. 3. Res. 2.

§. 1. **L**atè de hac materia agit Franciscus del Castillo in 3. sent. tom. 2. dub. 6. q. 1. Hurtadus de Mendoza de fide vol. 2. disp. 162. sect. 3. per totam, Coninch de Charitate disp. 28. dub. 2. num. 12. & seq. Caspensis in Cursu Theolog. tom. 2. tract. 17. disp. 6. sect. 1. num. 2. vbi sic ait. Dubitant recentiores ad quam virtutem spectet actus correctionis? Nonnulli volunt non pertinere ad specialem virtutem, sed ad diuersas, pro vt peccatum corrigendum diuersis virtutibus repugnat, quia qualibet virtus nos inclinat non solum in nobis eius honestatem conservare, & contraria fugere, sed etiam in aliis. Hoc tamen nullam probabilitatem habet, inde enim sequeretur, eum qui cum facile possit non corrumpi furem, peccare contra iustitiam, & teneri ad restitutionem, & qui luxuriantem non impedit, peccare contra honestatem, quod est absurdum. Agidius disp. 28. dub. 2. censet, obligationem corrigendi proximum oriri proprie ex charitate Dei, & proximi, quia sicut charitas Dei & proximi nos obligat vt data occasione virtutis bonum procuremus; ita nos obligat vt impediamus ea quae ipsi grauitur aduersantur: at peccatum mortale tam Deo, quam proximo grauitur aduersatur; ergo charitas nos obligat vt illud impediamus, quod fit per correctionem fraternalem. Nihilominus dicendum est correctionem esse actum misericordiae, & charitatis, iuxta motiua à quo oritur: si enim ex amore Dei & desiderio, quo quis vult Deum non ostendi, corripiat proximum, tunc correctio imperatiue procedit à charitate; si verò ex voluntate subleuandi illum à miseria; tunc operatur actum misericordiae. Et ex his colligitur quid proprie sit correctio fraternalis. Est enim actus, seu opus, quo quis subuenit necessitati spirituali proximi; nitens eum à peccati malo liberare, per conuenientem aliquem & idoneum ad id sermonem. Hucque Caspensis,

2. Sed quid sit de hac quaestione pro Praxi est omnino certum, & indubitatum ad satisfactionem huius praecipi non requiri necessarid correctionem fieri ex hoc, vel illo motiuo charitatis, vel misericordiae. Nam etiam si ex malo motiuo id facias, satisficere potes praecipto correctionis, sicuti satisficeres ieiunij praecipto, vel Missae audiendae, vel eleemosynae erogandae, etiam si ex prauo fine ieiunares; Missam audires, vel eleemosynam tribueres. E ratio omnium est, quia haec praecipta non sunt de actibus virtutis residencibus in voluntate, sed de actibus extremis misericordiae, temperantiae, vel religionis, qui integri esse possunt, etiam si à voluntate deprauentur. Et ita docet Palaus tom. 1. r. 6. disp. 3. punct. 1. num. 8. & Franc. del Castillo in 3. sentent. tom. 2. disp. 6. de Correct. quaest. 2. num. 8.

Tom. VII.

RESOL. III.

An detur praeciptum de Correctione Fraternali? Ex p. 7. r. 3. Res. 3.

§. 1. **R**espondeo affirmatiue, & vt hoc clarius fiat suppono. Primò, correctionem fraternalem esse vnum ex septem operibus misericordiae spiritualis, quae hoc versu continentur.

Consule, castiga, solare, remitte, ser, ora.

Suppono secundò ex S. Thoma 2. 2. quaest. 33. art. 1. correctionem delinquentis esse quoddam remedium, quod debet adhiberi contra peccatum alicuius; peccatum autem dupliciter considerari; Primò, in quantum nocet ei qui peccat. Secundò, in quantum vergit in nocumentum aliorum, adeoque duplicem esse correctionem, aliam qua remedium adhibetur peccato priori modo spectato, quae dicitur correctio fraternalis; estque actus charitatis, cuius est procurare bonum, & auertere malum proximi. Aliam, quae adhibet remedium peccato delinquentis posteriori modo spectato, qua ratione est actus iustitiae vnius ad alterum. Quia tamen supra distinximus misericordiam à charitate, dicendum est correctionem fraternalem esse à misericordia elicitiue, & à charitate imperatiue, vt etiam indicat S. Doctor responsione ad 2.

2. His positis, quòd fraternalis correctio aliquando sit in praecipto, tradit S. Thomas art. 2. & patet tum ex verbis illis Eccl. 19. Corripe amicum, ne forte non intellexerit, & dicat non feci, aut si fecerit, ne iterum addat facere. Corripe proximum, ne forte, non dixerit, & si dixerit, ne forte iteret. Quibus ex nouo Testamento addi potest illud Matth. 18. Si peccaueris in te (id est, te sciente, vt interpretis communiter explicant) frater tuus, corripe illum, &c. tum quia cum ex praecipto charitatis, aut misericordiae tenemur subleuare miseriam corporalem proximi, à fortiori tenemur miseriam illius spirituales tollere, vel impedire; at peccatum est summa miseria spiritualis, & correctio est interdum necessaria ad illud impediendum, quare tunc correctio ex graui praecipto tam naturali, quam diuino adhiberi debet. Et ita docent communiter Doctores, & nouissimè Franciscus de Castillo in 3. sent. tom. 2. disp. 6. de Correctione fraternali, quaest. 2. vbi contra Hurtadum probat praeciptum correctionis esse spirituale, quod etiam docet Turrianus in 2. 2. tom. 1. disp. 86. dub. 1.

RESOL. IV.

An hoc praeciptum obliget sub mortali? Et notatur, quod quamuis omissio Correctionis de mortalibus ex genere mortalis sit, potest fieri venialis ex imperfessione actus, & posse aliquando omitteri. Ex part. septima, tract. 103. Resol. 4.

§. 1. **R**espondeo affirmatiue, per se loquendo, nam praeciptum eleemosynae obligat sub mortali, quatenus proximus est in extrema, vel graui necessitate. Ergo similiter sub mortali tenemur ei per correctionem subuenire, si est in graui necessitate spirituali. Et ita docet Coninch disp. 28. dub. 2. num. 14. Franciscus del Castillo in 3. sent. tom. 2. disp. 6. de Correctione, q. 5. n. 2. Trullench in Decalog. tom. 1. lib. 1. c. 5. dubio 1. 2. 2. & Valentia tom. 3. disp. 3. quaest. 10. punct. 2. vbi doctè probat adesse praeciptum de corrigendo proximum qualitercumque peccantem,

Ar 2. siue

siue contra nos, siue contra solum Deum.

2. Nec obitat dicere quando malum proximi est ipsi voluntarium, quodque facile per se possit auertere, si velit, non teneor ei succurrere, vt patet in eo qui paupertatem sponte patitur, nuditatem, ac miseriam eas sequentes, quem non teneor his eripere, quia non censetur esse in necessitate: atqui omne peccatum saltem formale est peccanti voluntarium, & hic potest illud vitare, si velit, ergo non teneor ipsum ab eo eripere.

3. Respondeo, etsi quis peccet omnino sciens, & ex pura malitia, adhuc peccatum esse ex aliqua parte inuoluntarium, quatenus scilicet priuat peccantem gratia Dei, & æterna beatitudine, aut causet ei æternum supplicium; quæ peccans odit, & cuperet effugere. Nec refert quod hæc voluntariè sibi accertat, atque aded videatur ea paruifacere, cum facillè ea vitare possit; hoc enim fit, quia non satis apprehendit quantum malum peccatum contineat, quod, si prout decet, apprehenderet, omnino non peccaret.

4. Adde, neminem ita peccare ex malitia, quin aliqua tentatione, & ad bonum delectabile inclinatione, quam non ita facillè potest superare, ad id incitetur: atque ita ipsum peccatum tum ex hac parte, tum quatenus etiam dicta mala affert, est ei semper aliqua ratione inuoluntarium. Hoc tamen fatendum est, nos rariùs obligari taliter peccantes corripere, quia rarò est spes emendationis: quando tamen hæc adest, ad illud tenemur.

5. Nota tamen quòd quamuis ommissio correptionis de mortaliibus ex genere mortalis sit, potest fieri venialis ex imperfectione actus: tunc scilicet, quando quis in preparatione animi desiderat salutem proximi, & paratus est subsidium conferre, quando viderit esse necessarium: sed ex quadam tepiditate, & inaduertentia retardatur à correptione, aut non satis prospicit articulum necessitatis. Ex quo constat quod S. Thomas dicit, *art. 2. ad 3. correptionem posse omitti aliquando meritorie, aliquando cum peccato mortali, aliquando cum solo veniali. Et ita docet Lorca in 2. 2. disp. 45. n. 3.*

Sup. hoc ad litteram infra in Ref. 7. §. Lorca. Sed lege eam per tota & alias eius primæ nor.

RESOL. V.

Quando obliget hoc præceptum? Ex part. 7. tract. 3. Ref. 5.

Pro his & aliis circumstantiis in duabus Ref. seqq.

§. 1. Difficultas est, quando teneamur proximum corripere: cum enim hoc præceptum sit affirmatiuum, constat illud non obligare pro semper, sed tantum positis quibusdam circumstantiis, vt intelligitur ex *art. cit.* Respondeo itaque correptionem fraternam obligare, quando sequentes condiciones occurrunt: Prima, quando vides proximum actu peccare, aut moraliter scis eum peccasse, & adhuc versare in periculo relabendi. Secunda, quando probabiliter speras correptionem profuturam, & proximum ex ea emendandum. Tertia, quando ad emendationem proximi necesse est, vt illum corripas; quod contingit, quando verisimiliter iudicas fore, vt ille neque ex seipso, seu sine auxilio monitoris à peccato caueat, neque ab alio corripiatur. Quarta, quando correptio illa sine graui tuo incommodo fieri potest. Et ita docet Becanus in *part. 2. cap. 11. numer. 26.* Petrus à S. Ioseph in *Idea Theol. mor. lib. 3. capit. 10. resolut. 6.* Valentia *com. 3. disput. 3. question. 10. punct. 2.* Castus Palaus *tom. 1. tractat. 6. disputat. 3. punct. 1. numer. 5.* Trullench in *Decal. tom. 1. lib. 1. capit. 5.*

dub. 13. n. 3. Sed de istis conditionibus inferrii fignillatim agendum est.

RESOL. VI.

Quando omisso correptionis fraternæ sit peccatum mortale?

Et explanantur circumstantia requisita, vt præceptum correptionis obliget sub mortali.

Et docetur, quando sit mortale audire, & non tradidit deirahenti, licet deirahente ipsa non detur, qui audit. Ex part. 4. tract. 4. & Miss. Ref. 228.

§. 1. Scio plures viros timoratos maximis scriptoribus se subiciere, putantes sapius peccare in ommissione correptionis fraternæ; & tamen non est ita, vt patebit ex sequenti doctrina Iacobi Grammatici insignis Theologi Societatis *1257. in 2. 2. D. Tertia controu. 3. tract. 12. disput. 1. vnum. 6. 7. & 8.* vbi sic ait: Dicendum ergo est, vt præceptum transgressio sit culpa mortalis, requirit in primis certitudinem moralem, quòd proximus sit in statu culpæ mortalis, aut certè venialis, quæ speciale periculum inducit grauiter offendendi Deum, id est, quia propter periculum proximum sit culpa mortalis, alioquin non esset obligatio grauis illum corripiendi, nisi fortè in Præato, aut illo, cui specialiter incumbit prospicere bono alicuius communitatis, quòd valdè lædatur non corrigendo, quia cum ipse non teneatur sub mortali evitare casus veniales; nos tamen sub mortali eum corrigere, vt illi euitet. Deinde quòd indigeat correptione; nam ipse delinquens est timorata conscientia, ita vt credatur aduertisse suum lapsum, & velle ex animo resurgere, aut certè ab alio corripiendus potest, non est obligatio corrigendi, quia hæc est elemosyna, quam nemo tenetur dare, nisi indigenti. Tertio quòd speretur probabiliter fructus, si enim non creditur emendandus, cessat obligatio; imò quando esset aliqua spes emendationis, sed valdè modica, non esset peccatum mortale omittere correptionem; qui verd dubitaret, an correptio profutura esset delinquenti, si certus esset saltem non obfuturam, teneretur eam adhibere, non autem si simul dubitaret, an esset necessarium allatura. Ita Valentia *punct. 2. & Aragon artic. 2. cum Dominico Soto; Bñez, dub. vltim.* qui rectè aduertit in extrema necessitate proximi, etiam si dubitem de nocimento, teneor nihilominus corrigere. Quarto, quòd damnum inde proveniens corripienti non sit notabile, alioquin non erit obligatio nisi in necessitate extrema, aut quasi extrema damnationis proximi, nisi forte corripiens sit Prælati. Quinto, quòd non expectetur aliud tempus, in quo commodius, aut æquè commode corrigi possit, & alioquin sit periculum in differenda correptione. Sexto tandem, quòd ex intentione, & proposito omitteretur correptio, nam si ex quadam tepiditate, aut simili affectu omitteretur, non esset peccatum mortale, nisi alioquin notabile proximi damnum tantum esset, vt grauiter imputaretur nolenti ei succurrere correptione, vt optime Caietanus. Et quidem Valentia *supra*, dixit rarò concurrere circumstantias requisitas, vt præceptum correptionis obliget sub mortali, & Emanuel *Super correptio, n. 2.* Omittere (inquit) correptionem, si ferè semper veniale peccatum est, in Prælati tamen, quorum maior est obligatio subditos corripiendi, facillè potest esse mortale, si ex negligentia, aut timore correptionem